

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU3

Välfärdsteknik inom äldreomsorgen

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i socialtjänstlagen, lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänstlagen och lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

Regeringens förslag innebär ett förtydligande av möjligheten att använda digital teknik när insatser ges i form av hemtjänst eller boende i särskilda boendeformer för äldre. Vidare föreslår regeringen bl.a. vissa bestämmelser om dataskyddsåtgärder vid användning av digital teknik med funktioner som innebär monitorering, sensorering eller positionering samt att den som har beviljats en insats som genomförs med digital teknik ska samtycka till behandlingen av personuppgifter. Regeringen föreslår även bestämmelser om villkor för behörighetstilldelning och åtkomstkontroll. Slutligen föreslår man en rättelse av en felaktig hänvisning i lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

Ändringarna i socialtjänstlagen och lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten föreslås träda i kraft den 1 mars 2024. Ändringen i lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns sex reservationer (S, V, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2022/23:131 Välfärdsteknik inom äldreomsorgen.

Tio yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Inledning	6
Regeringens lagförslag	6
Utskottets ställningstagande	8
Framtida utformning av lagstiftningen och övriga förslag	8
Utskottets ställningstagande	16
Reservationer	18
1. Framtida utformning av lagstiftningen, punkt 2 (S)	18
2. Framtida utformning av lagstiftningen, punkt 2 (V)	18
3. Framtida utformning av lagstiftningen, punkt 2 (MP)	19
4. Frågor om bemanning och kompetens, punkt 3 (V, MP)	20
5. Digitala insatser för personer med nedsatt beslutsförmåga, punkt 4 (S, MP)	20
6. Analys av potentiella risker, punkt 5 (MP)	21
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	22
Propositionen	22
Följdmotionerna	22
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	24

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
2. lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten,
3. lag om ändring i lagen (2022:913) om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2022/23:131 punkterna 1–3.

Framtida utformning av lagstiftningen och övriga förslag

2. Framtida utformning av lagstiftningen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:15 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2,

2023/24:28 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt

2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 2 och 4.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (V)

Reservation 3 (MP)

3. Frågor om bemanning och kompetens

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:15 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1 och

2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 4 (V, MP)

4. Digitala insatser för personer med nedsatt beslutsförmåga

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:28 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 3 och

2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 5 (S, MP)

5. Analys av potentiella risker

Riksdagen avslår motion

2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 5.

Reservation 6 (MP)

Stockholm den 23 november 2023

På socialutskottets vägnar

Christian Carlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christian Carlsson (KD), Fredrik Lundh Sammeli (S), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Mikael Dahlgvist (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Anna Vikström (S), Angelica Lundberg (SD), Malin Höglund (M), Karin Rågsjö (V), Christofer Bergenblock (C), Mona Olin (SD), Ulrika Westerlund (MP), Leonid Yurkovskiy (SD), Karin Sundin (S), Thomas Ragnarsson (M), Jakob Olofsgård (L) och Marcus Wennerström (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2022/23:131 Valfärdsteknik inom äldreomsorgen. Tre motioner har väckts med anledning av propositionen. En förteckning över samtliga förslag finns i bilaga 1. I bilaga 2 finns regeringens lagförslag.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag. Därefter behandlas motioner som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar bl.a. regeringens förslag till ändring i socialtjänstlagen som förtydligar möjligheten att använda digital teknik när insatser ges i form av hemtjänst eller boende i särskilda boendeformer för äldre.

Propositionen

Ett tydligt lagstöd för användning av digital teknik inom hemtjänsten och i särskilda boenden

I propositionen föreslår regeringen att det ska anges i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, att digital teknik får användas när bistånd ges i form av hemtjänst eller boende i särskilt boende för äldre personer. Den digitala tekniken ska bara få användas utanför den mänskliga kroppen. Enligt regeringen syftar förslaget endast till att förtydliga att socialtjänsten har möjlighet att använda digital teknik när en biståndsinsats verkställs, dvs. efter det att ett beslut fattats om att ge en biståndsinsats.

I socialtjänstlagen finns för närvarande inga bestämmelser som hindrar att socialtjänstinsatser ges med stöd av digital teknik. Vid användningen av sådan teknik gäller därför samma utgångspunkter som för övriga insatser som socialtjänsten ger. Det innebär att insatser i form av välfärdsteknik ska ges efter den enskildes samtycke och tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Insatser i form av välfärdsteknik ska också vara av god kvalitet. Inte heller det regelverk som styr personuppgiftsbehandling hindrar att digital teknik används inom socialtjänsten.

I propositionen anförs att den ökade användningen av digital teknik inom socialtjänsten trots detta har väckt frågor hos kommunerna om huruvida det finns tillräckligt stöd i socialtjänstlagen för att använda digital teknik. För att motverka den osäkerhet som finns i kommunerna och för att stimulera användningen av välfärdsteknik anser regeringen därför att det finns skäl att införa en särskild författningsreglering av användningen av digital teknik inom socialtjänsten.

Förstärkt integritetsskydd inom socialtjänsten

Regeringen föreslår att det ska införas nya bestämmelser i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Om den digitala teknik som används vid insatser i form av hemtjänst eller i särskilda boenden för äldre personer har funktioner som möjliggör monitorering (t.ex. tillsyn via kamera), sensorering (t.ex. tillsyn via rörelsedetektorer eller larmmattor) eller positionering (t.ex. gps), ska den personuppgiftsansvarige enligt regeringens förslag säkerställa att

1. endast de personuppgifter som är nödvändiga för att uppnå ändamålet med användningen av tekniken behandlas
2. insamlade personuppgifter inte sparas under längre tid än vad som är nödvändigt för att uppnå det ändamål för vilket uppgifterna samlades in.

Vidare ska den personuppgiftsansvarige endast få behandla personuppgifter om den som beviljats insatsen samtycker till behandlingen. Om insatsen medför behandling av personuppgifter som avser en närstående som stadigvarande sammanbor med den som beviljats insatsen, ska även den närstående samtycka till behandlingen.

Regeringen föreslår vidare att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska ges rätt att utfärda föreskrifter om uppgifts- och lagringsminimering i fråga om digital teknik som har funktioner som möjliggör monitorering, sensorering eller positionering.

För uppgifter om enskilda som förs helt eller delvis automatiserat ska den personuppgiftsansvarige enligt regeringens förslag bestämma villkor för tilldelning av behörighet för åtkomst till sådana uppgifter. Sådan behörighet ska begränsas till vad som behövs för att fullgöra arbetsuppgifter inom socialtjänsten. Den personuppgiftsansvarige ska även se till att åtkomst till sådana uppgifter om enskilda som förs helt eller delvis automatiserat dokumenteras och kan kontrolleras och göra systematiska och återkommande kontroller av om någon obehörigen kommer åt sådana uppgifter.

Regeringen föreslår slutligen att det ska införas en upplysningsbestämmelse i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan utfärda närmare föreskrifter om tilldelning av behörighet för åtkomst till uppgifter som förs helt eller delvis automatiserat samt för dokumentation och kontroll av elektronisk åtkomst.

Rättelse av hänvisning i lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation

Regeringen föreslår att bestämmelsen i 4 kap. 3 § första stycket lagen (2022:913) om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation ska rättas på så sätt att hänvisningen sker till 1 kap. 3 § andra stycket i stället för till 1 kap. 1 § andra stycket.

I 4 kap. 3 § lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation regleras omsorgsgivarens tilldelning av behörighet för åtkomst till sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation. I paragrafens första stycke hänvisas till dokumentation enligt 1 kap. 1 § andra stycket samma lag. Hänvisningen ska rätteligen vara till 1 kap. 3 § andra stycket samma lag (se prop. 2021/22:177 s. 215). Paragrafen bör därför rättas på så sätt att den i stället hänvisar till 1 kap. 3 § andra stycket lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

Kraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att ändringarna i socialtjänstlagen och lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska träda i kraft den 1 mars 2024. Ändringen i lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation ska träda i kraft den 1 januari 2024. Några övergångsbestämmelser behövs inte.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det inte har väckts någon motion som går emot att riksdagen nu antar regeringens lagförslag. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

Framtida utformning av lagstiftningen och övriga förslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om framtida utformning av lagstiftningen, frågor om bemanning och kompetens, digitala insatser för personer med nedsatt beslutsförmåga och analys av potentiella risker.

Jämför reservation 1 (S), 2 (V), 3 (MP), 4 (V, MP), 5 (S, MP) och 6 (MP).

Propositionen

Användningen av välfärdsteknik bör öka

Regeringen anför i propositionen att äldreomsorgen står inför stora utmaningar. Den demografiska utvecklingen gör att äldreomsorgen de kommande åren behöver strukturella förändringar. Det finns även utmaningar när det gäller kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen. För att möta dessa utmaningar behövs en strukturell förändring av äldreomsorgen. En del i denna förändring kan enligt regeringens uppfattning vara att öka användningen av digital teknik.

En ökad användning av välfärdsteknik i omsorgen kan enligt regeringen bidra till flexibilitet i insatsernas utformning och genomförande med bibehållen eller ökad kvalitet. Med hjälp av tekniken kan en tillsynsinsats utföras på bestämda tider samtidigt som personalen kan avsluta andra omvårdnadsinsatser i lugn och ro. De tekniska lösningarna kan också, till skillnad från personal, ständigt finnas på plats hos den enskilde för att snabbt kunna larma vid behov. Sammantaget kan tekniken öka den enskildes självbestämmande samtidigt som behovet av trygghet och omsorg säkerställs.

Regeringen anför att användningen av digital teknik inte, så som Pensionärernas riksorganisation (PRO) och Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) befarar, ska användas för att kompensera för bristande bemanning eller kompetens. Välfärdstekniken är enligt regeringen tänkt att gynna både omsorgspersonal och äldre personer genom att nya tekniska lösningar kan tillgodose de äldre personernas behov på andra sätt samtidigt som mer tid kan frigöras, exempelvis till dagliga aktiviteter för en meningsfull tillvaro. Enligt regeringen ger tekniken minskad stress och ökade möjligheter för personalen att fokusera på äldre personer med större omsorgsbehov. Användningen av välfärdsteknik innebär också att personalen avlastas från rutinmässiga arbetsuppgifter. På så sätt kan äldreomsorgen effektiviseras.

Regeringen anför vidare att det är viktigt att upprätthålla informations-säkerheten även i de system och tekniska infrastrukturer som inte behandlar personuppgifter. Järfälla kommun har i sitt remissvar efterfrågat tydligare krav på hur driften av den digitala tekniken ska kunna säkras, exempelvis vid systemfel och avbrott, och påpekar att utföraren innan en insats börjar utföras med digital teknik behöver utföraren bedöma vilka risker som finns och hur stora riskerna är. Regeringen konstaterar att den som bedriver socialtjänst fortlöpande ska bedöma om det finns risk för att händelser skulle kunna inträffa som kan medföra brister i verksamhetens kvalitet (5 kap. 1 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd [SOSFS 2011:9] om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete). Vidare ska den som bedriver socialtjänst dels uppskatta sannolikheten för att varje sådan händelse inträffar, dels bedöma vilka negativa konsekvenser som skulle kunna bli följden av händelsen. Mot den bakgrunden anser regeringen att det i nuläget inte behöver ställas ytterligare krav i fråga om hur driften av digital teknik ska kunna säkerställas.

Regleringen ska enbart avse hemtjänst och särskilda boendeformer för äldre

Som framgår ovan anger regeringen att den nya regleringen bör begränsas till biståndsinsatser i form av hemtjänst och särskilda boendeformer för äldre. Skälen för denna begränsning är att behovet av nya arbetssätt och efterfrågan på ett förtydligande enligt regeringen är som störst inom de områdena samt att det inom äldreomsorgen redan i dag finns kunskap om och erfarenhet av användning av digital teknik i omsorgen. Med hänsyn till den demografiska

utvecklingen och framtida utmaningar med kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen anser regeringen att det dessutom är särskilt angeläget att förutsättningarna för användning av digital teknik skyndsamt förtydligas på de områdena. Av de skälen föreslår regeringen i lagrådsremissen att regeringen inte ska avse fler områden än hemtjänst och boende i särskilda boendeformer för äldre.

I propositionen anförs att Lagrådet inte anser att de skäl som har angetts för att begränsa förslagen till att avse bistånd i form av hemtjänst eller boende i särskilda boendeformer för äldre övertygar och att förslagen är problematiska. Den osäkerhet som kommunerna uttryckt om lagstödet för att få använda digital teknik kommer enligt Lagrådet att kvarstå för de biståndsinsatser som inte omfattas av förslagen, och regleringen bedöms snarast understödja synsättet att användningen av digital teknik kräver lagstöd. Enligt Lagrådet utesluter förslaget till ny bestämmelse i socialtjänstlagen inte tolkningen att det enbart är när bistånd ges i form av hemtjänst eller boende i särskilda boendeformer som digital teknik får användas. För att vara klagörande bör en reglering enligt Lagrådet omfatta användning av digital teknik vid alla biståndsinsatser. Regeringen konstaterar i likhet med Lagrådet att det saknas beredningsunderlag för en sådan reglering.

Regeringen anser dock att det är av vikt att kommuner och privata utförare snarast får det förtydligade författningsstöd som efterfrågas och som nu föreslås som ett incitament för att öka användningen av välfärdsteknik inom de verksamheter där behoven är som störst. Regeringen vill även betona att den nu föreslagna författningsregleringen inte utesluter att digital teknik kan användas även vid andra biståndsinsatser enligt socialtjänstlagen. Detta gäller under förutsättning att tekniken används i enlighet med gällande regelverk, t.ex. om personuppgiftsbehandling. Regeringen avser även att återkomma i frågan om användningen av välfärdsteknik vid andra biståndsinsatser.

Frågan om insatser till beslutsförmåga

I betänkandet *Framtidens teknik i omsorgens tjänst* (SOU 2020:14) lämnades författningsförslag för att förenkla för socialnämnden att kunna ge socialtjänstinsatser till personer med nedsatt beslutsförmåga, t.ex. vid användning av digital teknik. Flera remissinstanser anser att det är angeläget att författningsreglera användningen av digital teknik även för dem som inte har förmågan att samtycka.

I propositionen konstaterar regeringen att frågan om insatser till personer med nedsatt beslutsförmåga är komplex och berör flera områden, t.ex. hälso- och sjukvården. Frågan kräver enligt regeringen ytterligare beredning och regeringen anser därför att det inte är lämpligt att inom ramen för denna proposition behandla betänkandets förslag när det gäller möjligheten att förenkla tillhandahållandet av insatser till beslutsförmåga.

Socialtjänstlagens grundprinciper ska gälla när digital teknik används

I propositionen gör regeringen bedömningen att socialtjänstlagens grundprinciper om respekt för människors självbestämmanderätt och integritet även gäller när socialtjänsten använder digital teknik.

Regeringen anför att insatser i form av hemtjänst och i särskilda boenden för äldre personer i sig kan innebära ett betydande intrång i den personliga integriteten, t.ex. när socialtjänstens personal besöker den enskilde i hemmet för att hjälpa till med olika slags omvårdnadsbehov. Det kan t.ex. handla om tillsyn nattetid och om att hjälpa till med påklädnad och personlig hygien. Den enskilde kan inte heller själv bestämma vem som utför omsorgsinsatserna, även om den enskilde i många fall kan påverka hur insatserna utförs. Att socialnämnden med stöd av den bestämmelse i socialtjänstlagen som föreslås i propositionen får ett uttryckligt författningsstöd för att använda digital teknik inom hemtjänsten och i särskilda boenden innebär dock inte någon skillnad i tillämpningen av de grundprinciper som ska ligga till grund för utförandet av socialtjänstens biståndsinsatser i allmänhet. Det innebär att bl.a. principen enligt 1 kap. 1 § SoL om att socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet även gäller vid användningen av digital teknik. Vidare är utgångspunkten att det är upp till socialnämnden att avgöra på vilket sätt en insats ska verkställas så länge den verkställighet som erbjuds innebär att den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Digital teknik ska bara tillhandahållas med samtycke

I propositionen anger regeringen att var och en gentemot det allmänna, enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen, är skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Ett intrång i den personliga integriteten som sker med den enskildes medgivande omfattas inte av bestämmelsens skydd.

Insatser enligt socialtjänstlagen beslutas av socialnämnden efter ansökan från den enskilde, och nämnden kan inte ge insatser till en enskild utan dennes samtycke. En ansökan om bistånd i form av hemtjänst som kan inkludera digital tillsyn brukar vanligtvis handläggas enligt 4 kap. 1 § SoL genom en ansökan, en utredning och en individuell bedömning av behovet av insatser som antingen beviljas eller avslås.

Vidare får socialnämnden, enligt 4 kap. 2 a § SoL, erbjuda hemtjänst till äldre personer utan föregående behovsprövning (s.k. förenklat beslutsfattande). Om socialnämnden använder sig av förenklat beslutsfattande vid bistånd till hemtjänstinsatser som inkluderar digital tillsyn, görs normalt ingen utredning eller individuell bedömning av behovet före beslutet. Ett förenklat beslutsfattande förutsätter att den äldre personen har informerats om i vilken utsträckning och på vilket sätt han eller hon kan påverka utförandet av

insatserna, på vilket sätt kommunen följer upp insatserna och rätten att alltid kunna ansöka om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL.

Av dokumentationen vid bistånd som rör tillsyn bör det framgå t.ex. vilken information som har lämnats till den enskilde om sättet som tillsyn utövas på och när och på vilket sätt informationen har lämnats. Även vid förenklad handläggning bör motsvarande information ges och dokumenteras.

Det finns inga särskilda krav på hur ett samtycke till en insats inom socialtjänsten ska vara utformat. När en person ansökt och fått bistånd till insatsen kan socialtjänsten utgå från att han eller hon har samtyckt till insatsen. När insatsen därefter ska genomföras, t.ex. hemtjänst som inkluderar en digital lösning, bör stödet enligt socialtjänstlagen utformas tillsammans med den enskilde. Om den enskilde motsätter sig en digital lösning på tillsynen, bör även detta dokumenteras. Regeringens förslag till ny bestämmelse i socialtjänstlagen innebär inte något avsteg från det ovannämnda.

Av propositionen framgår att Kommunal anser att samtyckesfrågan inte är tillräckligt utredd och att den enskilde inte anses ha ett frivilligt val om det inte finns andra likvärdiga alternativ till digital teknik. Kommunal föreslår att det ska finnas ett tydligt och lagstadgat krav på att socialtjänsten ska tillhandahålla likvärdiga alternativ som inte innebär t.ex. övervakning av den enskilde för att kravet på samtycke enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen ska anses uppfyllt. Vidare har bl.a. PRO uttryckt en farhåga för att enskilda individer i vissa fall skulle kunna känna sig tvingade att tacka ja till en insats, t.ex. i form av nattillsyn med kamera i stället för personliga besök av personal, ställt mot en upplevd risk att annars helt och hållet bli utan insats.

Regeringen anför att det av 4 kap. 1 § SoL följer att den enskilde genom biståndsinsatsen, i detta fall hemtjänst eller särskilt boende, ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Socialtjänstlagens grundprinciper innebär att socialtjänsten också så långt det är möjligt ska ta hänsyn till den enskildes önskemål. Exempelvis anges det i 3 kap. 5 § SoL att socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne, och i 5 kap. 5 § SoL anges det att en äldre person, så långt det är möjligt, ska kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service ska ges.

Vidare anför regeringen att det av förarbetena till socialtjänstlagen (prop. 2000/01:80 s. 91) bl.a. framgår att vid bedömningen av vilken insats som kan komma i fråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Det ligger i både kommunens och den enskildes intresse att biståndet ska utformas så att det svarar mot det man vill uppnå. Detta utesluter emellertid inte att kommunen, när likvärdiga insatser finns att tillgå, ges möjlighet att välja det billigaste alternativet.

Samtidigt har socialtjänsten alltid det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Det innebär att om den enskilde

motsätter sig att en insats ges med digital teknik behöver socialtjänsten erbjuda andra insatser utan digital teknik för att ge den enskilde en skälig levnadsnivå.

Vidare poängterar regeringen att den enskilde som motsätter sig att en insats tillhandahålls med hjälp av digital teknik alltid har rätt att ansöka om en viss specifik insats, t.ex. tillsyn i form av besök av personal, och få ett överklagbart beslut efter en sådan ansökan. Vid en sådan ansökan bedöms rätten till bistånd enligt vad som anges i 4 kap. 1 § SoL, dvs. att biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. I likhet med vad som allmänt gäller bistånd enligt socialtjänstlagen görs då en sammanvägning av omständigheter. Den enskildes upplevelse av att få en insats verkställd med digital teknik i stället för t.ex. av personal är ett exempel på en omständighet som kan behöva beaktas (se Kammarrätten i Göteborgs dom den 1 juni 2018 i mål nr 4506-17).

Mot bakgrund av ovanstående anser regeringen, i motsats till Kommunal och PRO, att enskilda inte kan tvingas att samtycka till insatser med digital teknik. En enskilds samtycke till en biståndsinsats med digital teknik inom hemtjänst eller i särskilda boendeformer för äldre får som utgångspunkt därför förutsättas vara grundat på en fri valmöjlighet och vara en frivillig, särskild och otvetydig viljeyttring som föregåtts av den information som den enskilde behöver för att kunna ta ställning på det sätt som krävs enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

Vidare anför regeringen att den som har samtyckt till en insats alltid har möjlighet att ändra inställning och tacka nej till en fortsatt sådan insats. Därmed kan också den enskildes samtycke, på det sätt som Järfälla kommun efterfrågar, säkerställas även över en längre tidsperiod. Sammantaget anser regeringen att förslaget till ny bestämmelse i socialtjänstlagen om socialtjänstens möjlighet att använda digital teknik inom hemtjänsten eller i särskilda boendeformer för äldre är förenligt med 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

Regeringen bedömer vidare, till skillnad från Kommunal och Ivo, att det inte är lämpligt att i socialtjänstlagen särskilt reglera samtyckeskravet. Regeringen anser att ett uttryckligt samtyckeskrav i socialtjänstlagen för biståndsinsatser som utförs med digital teknik skulle skapa oklarhet kring frivillighet och samtycke i fråga om övriga biståndsinsatser, där samtyckeskravet inte regleras särskilt.

Motionerna

Framtida utformning av lagstiftningen

I kommittémotion 2023/24:28 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att kommunernas rättsliga möjligheter att möta omsorgstagares behov med i första hand digitala insatser behöver tydliggöras ytterligare. Motionärerna anser att många av de målkonflikter som kommuner ställs inför vid införandet av digital teknik inte adresseras i propositionen och att det därför skulle behöva bli än tydligare att de kommuner

som vill ska kunna välja att möta omsorgstagarnas behov med i första hand digitala insatser. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att lagstiftningen om användning av välfärdsteknik bör vara generellt tillämplig eller åtminstone också utsträckas till dagverksamhet, boendestöd och insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

I kommittémotion 2023/24:15 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag på ett lagstadgat krav på att socialtjänsten ska tillhandahålla likvärdiga alternativ till digital teknik för att uppfylla samtyckeskravet. Motionärerna anser att det finns stora risker med att socialtjänsten skulle tillhandahålla insatser med digital teknik utan likvärdiga alternativ, eller att enskilda helt och hållet blir utan insats om de inte väljer det digitala alternativet.

I kommittémotion 2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om en reell valmöjlighet för den enskilde. Motionärerna anser att det är viktigt att det finns en konkret valmöjlighet för den enskilde att ta emot digital teknik eller en personligt utförd insats. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om en kompletterande hänvisning i den nya lagstiftningen om krav på säkerhetsanalyser. Motionärerna betonar att det är oerhört angeläget att uppmärksamma risker för att digitala lösningar verkligen ska kännas trygga och att mycket höga krav måste ställas på tekniken. Därför bör det finnas en kompletterande hänvisning i den nya lagstiftningen för att säkerställa att säkerhetsanalyser ska göras.

Frågor om bemanning och kompetens

I kommittémotion 2023/24:15 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att en ökad användning av välfärdsteknik inte utnyttjas för att kompensera för brister i bemanning eller personalens kompetens. Personal kan däremot kompletteras med digital teknik om det förbättrar och stärker omsorgen och är något som den enskilde välkomnar.

I kommittémotion 2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att betona att teknik inte ska syfta till att ersätta personal. Om man inför teknik och frigör tid för personalen anser motionärerna att frågor som minskad ensamhet, sociala aktiviteter och rörelseglädje bör prioriteras. Motionärerna anser att regeringen bör tydliggöra detta på lämpligt sätt.

Digitala insatser för personer med nedsatt beslutsförmåga

I kommittémotion 2023/24:28 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör göra ett omtag och på nytt utreda frågan om digitala insatser till personer med nedsatt förmåga till samtycke.

I kommittémotion 2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att snarast återkomma i frågan om regelverk för beslutsförmögna.

Analys av potentiella risker

I kommittémotion 2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör låta analysera potentiella risker med att överlåta vissa uppgifter till andra länder. Motionärerna anför att det bl.a. kan finnas en potentiell risk för att kommuner som besparingsåtgärd vill anställa personer som har dag när Sverige har natt för att t.ex. utöva natttillsyn via kamera. Enligt motionärerna behöver denna typ av risker analyseras.

Pågående arbete

Välfärdsteknik inom socialtjänsten och verksamhet enligt LSS

Den 19 oktober 2023 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att ta fram förslag på en reglering av användningen av välfärdsteknik vid utförande av insatser enligt socialtjänstlagen och insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS (dir. 2023:147). I uppdraget ingår även att lämna förslag på en reglering av användning av välfärdsteknik när insatser enligt socialtjänstlagen och insatser enligt LSS ges till personer med nedsatt beslutsförmåga. Syftet är att fler av dem som vill ska kunna ta del av insatser med stöd av välfärdsteknik och att personer med nedsatt beslutsförmåga ska erbjudas insatser med välfärdsteknik på lika villkor som andra personer.

Utredaren ska bl.a.

- kartlägga och analysera vid vilka insatser enligt socialtjänstlagen och LSS som digital teknik ska kunna användas
- ta ställning till om en reglering av användningen av digital teknik bör avse specifika insatser eller vara generell samt föreslå en sådan reglering
- analysera och särskilt redovisa en lämplig ordning för hur barns beslutskompetens vid användningen av digital teknik och behandling av personuppgifter kan tas till vara
- analysera och föreslå hur en reglering kan utformas så att personer med nedsatt beslutsförmåga kan få ta del av insatser genom digital teknik på lika villkor som andra
- göra en integritetsanalys där behovet av skydd för den personliga integriteten beaktas
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2025.

I direktiven konstaterar regeringen att lagförslagen i propositionen Välfärdsteknik inom äldreomsorgen är begränsade till biståndsinsatser i form

av hemtjänst och särskilda boendeformer för äldre. Det finns enligt regeringen skäl att utvidga de förslagen till att omfatta fler typer av insatser än hemtjänst och boende i särskilda boendeformer för äldre. Det kan vara andra former av bistånd enligt socialtjänstlagen, som exempelvis dagverksamhet, särskilt boende för personer med funktionsnedsättning, boendestöd och verksamheter enligt LSS. Detta är även något som Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner framhöll vid beredningen av propositionen. Utredaren ska därför bl.a. kartlägga och analysera vid vilka insatser enligt socialtjänstlagen och LSS som digital teknik ska kunna användas och ta ställning till om en reglering av användningen av digital teknik bör avse specifika insatser eller vara generell samt föreslå en sådan reglering.

Regeringen anför vidare att det i betänkandet Framtidens teknik i omsorgens tjänst bl.a. föreslås en reglering som tydliggör att digital teknik får användas inom socialtjänsten och att den får användas utan samtycke vid nedsatt beslutsförmåga. Enligt förslagen i betänkandet ska den enskildes förmåga till samtycke bedömas av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal (SOU 2020:14 s. 399 f.). Betänkandet har remitterats och förslagen välkomnas över lag av remissinstanserna, men det efterfrågar ytterligare analyser och kompletteringar. Utredaren ska därför

- analysera och föreslå hur en reglering kan utformas så att personer med nedsatt beslutsförmåga kan få ta del av insatser genom digital teknik på lika villkor som andra
- analysera och ta ställning till vilken kompetens som ska krävas för att göra bedömningen av om en person har nedsatt beslutsförmåga och vilka yrkesgrupper som ska göra detta samt om det behöver regleras hur bedömningen ska göras
- göra en integritetsanalys där behovet av skydd för den personliga integriteten beaktas
- analysera hur förslagen förhåller sig till regelverken om offentlighet och sekretess
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att socialtjänstlagens grundprinciper om respekt för människors självbestämmanderätt och integritet ska gälla även när socialtjänsten använder digital teknik. Liksom regeringen anser utskottet att enskilda inte kan tvingas att samtycka till insatser med digital teknik. Vidare har den som har samtyckt till en insats alltid möjlighet att ändra inställning och tacka nej till en fortsatt sådan insats. Utskottet delar även regeringens uppfattning att ett uttryckligt samtyckeskrav i socialtjänstlagen för biståndsinsatser som utförs med digital teknik skulle skapa oklarhet kring frivillighet och samtycke för övriga biståndsinsatser där samtyckeskravet inte regleras särskilt.

Vidare framgår det av propositionen att regeringen avser att återkomma i frågan om användningen av välfärdsteknik vid andra biståndsinsatser än hemtjänst och särskilda boendeformer för äldre. Utskottet välkomnar därför att regeringen nyligen har beslutat att ge en särskild utredare i uppdrag att ta fram förslag på en reglering av användningen av välfärdsteknik vid utförande av insatser enligt socialtjänstlagen och LSS (dir. 2023:147). Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2025.

När det gäller krav på säkerhetsanalyser konstaterar utskottet, liksom regeringen, att den som bedriver socialtjänst bl.a. fortlöpande ska bedöma om det finns risk för att händelser skulle kunna inträffa som kan medföra brister i verksamhetens kvalitet (5 kap. 1 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd [SOSFS 2011:9] om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete). Utskottet delar bedömningen att det i nuläget inte behöver ställas ytterligare krav i fråga om hur driften av digital teknik ska kunna säkerställas.

Mot bakgrund av det som anförts ovan anser utskottet att riksdagen inte bör ta några initiativ med anledning av motionerna 2023/24:15 (V) yrkande 2, 2023/24:28 (S) yrkandena 1 och 2 samt 2023/24:36 (MP) yrkandena 2 och 4. Motionsyrkandena bör avslås.

Regeringen anför i propositionen att välfärdstekniken är tänkt att gynna både omsorgspersonal och äldre personer genom att nya tekniska lösningar kan tillgodose de äldre personernas behov på andra sätt samtidigt som mer tid kan frigöras, exempelvis till dagliga aktiviteter för en meningsfull tillvaro. Utskottet delar regeringens bedömning och anser att det är av stor vikt att digital teknik inte används för att kompensera för bristande bemanning eller kompetens. Utskottet anser inte att det är nödvändigt för riksdagen att ta några initiativ med anledning av motionerna 2023/24:15 (V) yrkande 1 och 2023/24:36 (MP) yrkande 1. Motionsyrkandena bör avslås.

I propositionen konstaterar regeringen att frågan om insatser till personer med nedsatt beslutsförmåga är komplex och berör flera områden. Frågan kräver enligt regeringen ytterligare beredning. Utskottet välkomnar därför att den ovannämnda utredningen Välfärdsteknik inom socialtjänsten och verksamhet enligt LSS (dir. 2023:147) även ska lämna förslag på en reglering av användning av välfärdsteknik när personer med nedsatt beslutsförmåga får insatser enligt socialtjänstlagen och insatser enligt LSS. Syftet är att fler av dem som vill ska kunna ta del av insatser med stöd av välfärdsteknik och att personer med nedsatt beslutsförmåga ska erbjudas insatser med välfärdsteknik på lika villkor som andra personer. Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2025. I avvaktan på utredningens förslag bör riksdagen avslå motionerna 2023/24:28 (S) yrkande 3 och 2023/24:36 (MP) yrkande 3.

Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta något initiativ när det gäller motion 2023/24:36 (MP) yrkande 5 om att analysera potentiella risker med att vissa uppgifter överläts till andra länder. Motionsyrkandet bör avslås.

Reservationer

1. Framtida utformning av lagstiftningen, punkt 2 (S)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Marcus Wennerström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:28 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2023/24:15 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2 och

2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

Vi anser att regeringens förslag är bra och nödvändiga – men dessvärre otillräckliga. Många av de målkonflikter som kommuner ställs inför vid införandet av digital teknik adresseras inte i propositionen, och det skulle behöva bli än tydligare att kommuner som vill ska kunna välja att möta omsorgstagarnas behov med i första hand digitala insatser. Särskilt anmärkningsvärt är regeringens beslut att avgränsa propositionen till att endast avse insatser inom hemtjänst och särskilda boenden för äldre. Denna avgränsning leder till att osäkerheten kring användningen av digital teknik därmed kommer att kvarstå för alla insatser utanför dessa områden. Vi noterar dock att regeringen nyligen har tillsatt en utredning som bl.a. ska ta fram förslag på en reglering av användningen av välfärdsteknik vid utförande av insatser enligt socialtjänstlagen och LSS (dir. 2023:147). Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2025. Regeringen bör därefter återkomma till riksdagen med förslag.

2. Framtida utformning av lagstiftningen, punkt 2 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:15 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motionerna

2023/24:28 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt

2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

Enigt min mening är krav på samtycke centralt för att äldreomsorgens insatser ska vara säkra och trygga, inte minst på grund av att många insatser är integritetsnära. Det finns därför stora risker med att socialtjänsten skulle tillhandahålla insatser med digital teknik utan likvärdiga alternativ, eller att enskilda helt och hållet blir utan insats om de inte väljer det digitala alternativet. Regeringen bör återkomma med förslag på ett lagstadgat krav på att socialtjänsten ska tillhandahålla likvärdiga alternativ till digital teknik för att uppfylla samtyckeskravet.

3. Framtida utformning av lagstiftningen, punkt 2 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 2 och 4 samt
avslår motionerna

2023/24:15 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2 och

2023/24:28 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag anser, liksom bl.a. Kommunal, att frågan om samtycke inte är tillräckligt utredd och att den enskilde inte kan anses ha ett frivilligt val om det inte finns andra likvärdiga alternativ till digital teknik. Det är viktigt att den enskildes valmöjlighet att ta emot digital teknik eller en personligt utförd insats är reell. Enligt min mening bör regeringen göra ett förtydligande i lagen eller förarbetena på lämpligt sätt.

Vidare anser jag att det är oerhört angeläget att uppmärksamma risker för att digitala lösningar verkligen ska kännas trygga. Mycket höga krav måste

ställas på tekniken. Regeringen bör göra en kompletterande hänvisning i lagstiftningen för att säkerställa detta.

4. Frågor om bemanning och kompetens, punkt 3 (V, MP)

av Karin Rågsjö (V) och Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:15 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1 och

2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Enligt vår mening är det viktigt att användningen av digital teknik inte ska kompensera för brister i bemanningen eller personalens kompetens. Personal kan däremot kompletteras med digital teknik om det förbättrar och stärker omsorgen och är något som den enskilde välkomnar. Om man inför teknik och frigör tid för personalen bör frågor som minskad ensamhet, sociala aktiviteter och rörelseglädje prioriteras, dvs. områden som ofta är eftersatta trots socialtjänstlagens värdegrund. Enligt vår mening bör regeringen återkomma med förslag som tydliggör och säkerställer att en ökad användning av välfärdsteknik inte utnyttjas för att kompensera utan endast för att komplettera, för brister i bemanning eller personalens kompetens.

5. Digitala insatser för personer med nedsatt beslutsförmåga, punkt 4 (S, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Mikael Dahlgvist (S), Anna Vikström (S), Ulrika Westerlund (MP), Karin Sundin (S) och Marcus Wennerström (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:28 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 3 och

2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Flera remissinstanser, däribland Ivo och Sveriges Kommuner och Regioner, tar upp situationen för personer med nedsatt beslutsförmåga och anser att det är angeläget att författningsreglera användningen av digital teknik också för denna grupp. Vi instämmer i detta. Utredningen Framtidens teknik i omsorgens tjänst (SOU 2020:14) lämnade vissa förslag som berör frågan. Vi konstaterar att regeringen nyligen har tillsatt en ny utredning som bl.a. ska lämna förslag på en reglering av användning av välfärdsteknik när insatser enligt socialtjänstlagen och insatser enligt LSS ges till personer med nedsatt beslutsförmåga (dir. 2023:147). Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2025. Enligt vår mening bör regeringen därefter så snart som möjligt återkomma till riksdagen med förslag.

6. Analys av potentiella risker, punkt 5 (MP)

av Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Enligt min mening kan det finnas en potentiell risk att kommuner som en besparingsåtgärd vill anställa personer som har dag när Sverige har natt för att t.ex. utöva nattillsyn via kamera. Regeringen bör analysera denna typ av risker.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2022/23:131 Välfärdsteknik inom äldreomsorgen:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:913) om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

Följdmotionerna

2023/24:15 av Karin Rågsjö m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att en ökad användning av välfärdsteknik inte används för att kompensera för brister i bemanning eller personalens kompetens och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på ett lagstadgat krav på att socialtjänsten ska tillhandahålla likvärdiga alternativ till digital teknik för att uppfylla samtyckeskravet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:28 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunernas rättsliga möjligheter att möta omsorgstagares behov med i första hand digitala insatser behöver tydliggöras ytterligare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen när det gäller användning av välfärdsteknik bör vara generellt tillämplig eller åtminstone också utsträckas till dagverksamhet, boendestöd och insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra ett omtag och på nytt utreda frågan om digitala insatser till personer med nedsatt förmåga till samtycke och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:36 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att betona att teknik inte ska syfta till att ersätta personal och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förtydligande om en reell valmöjlighet för den enskilde och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast återkomma i fråga om regelverk för beslutsoförmögna och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kompletterande hänvisning i den nya lagstiftningen om krav på säkerhetsanalyser och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör låta analysera potentiella risker med att vissa uppgifter överläts till andra länder och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att det i socialtjänstlagen (2001:453) ska införas en ny paragraf, 4 kap. 2 c §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

2 c §

Digital teknik får användas när bistånd ges i form av hemtjänst eller boende i sådana boendeformer som avses i 5 kap. 5 §. Den digitala tekniken får bara användas utanför den mänskliga kroppen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

dels att 11 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 9, 10 och 12 §§, och närmast före 9 och 10 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Behandling av personuppgifter med viss digital teknik

9 §¹

Om den digitala teknik som används vid insatser enligt 4 kap. 2 c § socialtjänstlagen (2001:453) har funktioner som möjliggör monitorering, sensorering eller positionering, ska den personuppgiftsansvarige säkerställa att

1. endast de personuppgifter som är nödvändiga för att uppnå ändamålet med användningen av tekniken behandlas, och

2. insamlade personuppgifter inte sparas under längre tid än vad som är nödvändigt för att uppnå det ändamål för vilket uppgifterna samlades in.

Den personuppgiftsansvarige får endast behandla personuppgifter om den som beviljats en sådan insats som avses i första stycket samtycker till behandlingen. Om insatsen medför behandling av personuppgifter som avser en närstående som stadigvarande sammanbor med den som beviljats insatsen, ska även den närstående samtycka till behandlingen.

¹ Tidigare 9 § upphävd genom 2018:440.

Tilldelning av behörighet för åtkomst och kontroll av åtkomst

10 §²

Den personuppgiftsansvarige ska för uppgifter om enskilda som förs helt eller delvis automatiserat

1. bestämma villkor för tilldelning av behörighet för åtkomst till sådana uppgifter,

2. se till att åtkomst till sådana uppgifter dokumenteras och kan kontrolleras, och

3. göra systematiska och återkommande kontroller av om någon obehörigen kommer åt sådana uppgifter.

Behörigheten enligt första stycket 1 ska begränsas till det som var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter inom socialtjänsten.

11 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka som är personuppgiftsansvariga *och om begränsning av den i 6 § tillåtna behandlingen av personuppgifter samt om sökbegrepp, direktåtkomst och samkörning av personuppgifter.*

Regeringen får även meddela föreskrifter om när personuppgifter får föras över till *tredje land.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. vilka som är personuppgiftsansvariga,

2. begränsning av den i 6 § tillåtna behandlingen av personuppgifter,

3. sökbegrepp,

4. direktåtkomst,

5. samkörning av personuppgifter, och

6. de krav som gäller för den personuppgiftsansvarige enligt 9 § första stycket.

Regeringen får även meddela föreskrifter om när personuppgifter får föras över till *tredjeland.*

12 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrif-

² Tidigare 10 § upphävd genom 2018:440.

*ter om tilldelning av behörighet
samt dokumentation och kontroll
av åtkomst enligt 10 §.*

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:913) om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3 § lagen (2022:913) om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 §

En omsorgsgivare ska bestämma villkor för tilldelning av behörighet till personalen i den egna organisationen för åtkomst till personuppgifter som gjorts tillgängliga för andra omsorgsgivare eller vårdgivare. Sådan behörighet ska begränsas till vad som behövs för att den behörige ska kunna fullgöra sina arbetsuppgifter i fråga om insatser för omsorgsmottagare, administration av sådana insatser och dokumentation som avses i 1 kap. 1 § andra stycket.

En omsorgsgivare ska bestämma villkor för tilldelning av behörighet till personalen i den egna organisationen för åtkomst till personuppgifter som gjorts tillgängliga för andra omsorgsgivare eller vårdgivare. Sådan behörighet ska begränsas till vad som behövs för att den behörige ska kunna fullgöra sina arbetsuppgifter i fråga om insatser för omsorgsmottagare, administration av sådana insatser och dokumentation som avses i 1 kap. 3 § andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om tilldelning av behörighet enligt första stycket.

I 4 kap. 2 § patientdatalagen (2008:355) finns det bestämmelser om vårdgivares behörighetstilldelning. De bestämmelserna gäller även för vårdgivares behörighetstilldelning avseende åtkomst till sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.